

ANDREAS HOCK'UN "GÜNTHER HAT SEIN KÄSEBROT FOTOGRAFIERT. 342 FREUNDEN GEFÄLLT DAS: ÜBER DEN SOZIALEN NIEDERGANG DURCH SMARTPHONES UND DIE DIGITALKULTUR" ESERİNDE DİJİTALLEŞMENİN VE SOSYAL MEDYANIN TOPLUMA ETKİSİ ÜZERİNE TOPLUM ELEŞTİRİSİ

Şafak ACAR¹

ÖZET

Gelişen iletişim teknolojileri ile birlikte toplumun büyük bir çoğunluğunun içine kapanması sonucunda etrafından kopması, günlük işlerini elektronik ya da android cihazlara yaptırması, buldukları ortamlarda sohbet edecek ve bir konu üzerine tartışıp fikir alışverişinde bulunacak kimselerin azalması, teknolojiyle iç içe oldukça daha mutlu olacağımız düşüncesi, bize değil de, ben'e önem vermemiz ve daha birçoğu günümüz toplumunu tehdit eden birer unsur haline gelmiştir. Sosyal medya ve dijitalleşmenin toplum üzerindeki etkisi günümüzde önemli bir rol oynamaktadır. Dijital kültürün ve yeni medya uygulamalarının ortaya çıkarttığı etkiler "toplum" kavramı üzerinde her geçen gün önem kazanmakta ve küresel dünyada kendini daha çok hissettirmektedir. İnternet siteleri ve sosyal medya uygulamaları yüz yüze etkileşim zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. İnternet kullanımının artmasıyla ve yaygınlaşmasıyla sosyal ağların kullanımı da artmaktadır ve sosyal medya kullanım yaşı gün geçtikçe düşmektedir. Bu çalışmada Andreas Hock'un "Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das: Über den sozialen Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur" eserinden yararlanılmıştır. Çalışma Andreas Hock'un eseri bağlamında dijitalleşmenin çocuklara, gençlere ve yetişkin bireylere etkilerini incelemek, eserde tespit edilen örnekler yardımıyla topluma etkilerinin eleştirel perspektiften ele alarak, edebiyat öğrencilerine ve ülkemizde yapılan araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Dijitalleşme, Dijital kültür, Sosyal medya, Toplum eleştirisi, Akıllı telefon, Andreas Hock

EFFECTS OF DIGITALISATION AND SOCIAL MEDIA ON THE SOCIETY AND SOCIAL CRITICISM IN THE CONTEXT OF ANDREAS HOCK'S "GÜNTHER HAT SEIN KÄSEBROT FOTOGRAFIERT. 342 FREUNDEN GEFÄLLT DAS: ÜBER DEN SOZIALEN NIEDERGANG DURCH SMARTPHONES UND DIE DIGITALKULTUR"

ABSTRACT

With the developing communication technologies, the majority of the society is withdrawn because of introversion, their daily work is done by electronic android devices, there is no one left to chat, discuss or exchange ideas on a subject, the idea that we will be happier with technology, the shift of attention from "us" to "me" and many more have become an element that threatens today's society. Effects of social media and digitalization on the society play an important role today. The effects that have been aroused by digital culture and new media applications have been gaining more and more importance in each day on the notion of "society" and have been making itself more and more present in the global world. Internet sites and social media applications are ruling out the obligation of face-to-face interaction. With the increase and propagation of the usage of internet, use of social media is also increasing and the average age of social media employment is decreasing day by day. In this study, Andreas Hock's work "Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das: Über den sozialen

¹ Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman dili ve Edebiyatı safakacarr@gmail.com

Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur” has been capitalized from. The study aims to examine the effects of digitalization on children, young people and adults in the context of Andreas Hock's work, and to contribute to literature students, people who are interested in the subject and the researches done in our country by examining the effects on society from a critical perspective with the help of examples determined in the work.

Keywords: Digitalization, Digital culture, Social media, Social criticism, Smartphone, Andreas Hock

1. GİRİŞ

Toplum edebiyatta önemli bir role ve yere sahiptir. Yazar, iletmek istediği mesaj için insanları ve insanların oluşturduğu toplumu kullanır. Tarihsel sosyal ekonomik siyasi teknolojik gelişmeler içinde, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan insanların bütününe toplum denmektedir (Duden, 2022). Çeşitli toplumların kendine has bazı özellikleri teknolojiyle ve iletişim araçlarıyla iç içe geçmiş durumdadır. Toplum ve teknoloji birbiriyle bütünleşmiştir. İnsansız teknoloji tek başına tam olarak var olamayacağı gibi teknolojisiz de insan olmaz. Bundan dolayı, teknoloji içinde bulunduğu toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yansımalarıdır. Teknolojinin zamanla gelişmesine ve değişmesine etki eden unsurlar: insanların istekleri, beklentileri, ihtiyaçları, talep ve arzularıdır. Bu durum da dijitalleşmeyi doğurmuştur. Dijitalleşme bilgilerin herhangi bir bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi teknolojik araçlar tarafından işlenip, okunabilecek ve düzenlenebilecek şekilde dijital ortama aktarılması sürecine verilen ad olarak tanımlanmaktadır (Ekinci, 2018).

Edebi eserin yazıldığı sosyal ortamın edebiyat-sosyoloji ilişkisi bakımından önemi yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü edebi ürünler çoğu zaman toplumun kültürlerini, inanç biçimlerini, fantezi dünyalarını, his ve düşünce biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Kültür bir toplumun zaman içinde oluşturduğu değer, yargı, bilgi, birikim ve tecrübelerine dayanarak ortaya koyduğu maddi ve manevi değerler bütünüdür (TDK, 2019). Kültür toplumların benliğini ve diğer toplumlarla arasındaki farkı ortaya koyan bir konsepttir. Kültür sadece beşerî değerleri ifade eden bir kavram değildir. Aynı zamanda giyim kuşam tarzı, içecek ve yiyecek olabileceği gibi dinde, sanatta, siyasette ve iletişim teknolojilerinde de kendini göstermektedir. Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde hayatımızın her alanında birçok yenilik ve değişiklik meydana gelmekte ve bu değişiklikler hayatımızın her alanında kendini hissettirmektedir. Eskiden medya kültürü, radyo, dergi ve gazete iken dijital kavramı ile günümüzde bambaşka bir boyut kazanmıştır. Bu sayede de dijital kültür kavramı ortaya çıkmıştır. Bireyler günümüzde çok daha ucuz ve hızlıca bu teknolojiye ulaşabilmektedir ve böylece hayatın her anında dijitalleşme kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu durum da sözlü ve yazılı

kültürümüzden çok farklı bir kültürü yani dijital kültürü yaratmıştır (Medin, 2018). Dijitalleşme için kısaca bütün bunlara bağlı davranış ve alışkanlık bütünüdür diyebiliriz.

Günümüzde hemen hemen herkesin sosyal medyada paylaşımında bulunduğu bir veya birden fazla platform vardır. Bu platformlarda yapılan paylaşımlar ve beğeniler onu güçlendirirken ve geliştirirken, diğer yandan da birey ve toplumu değişim ve dönüşümün içine sürüklemektedir. Bu noktada birbirini etkileyen ve etkilenen bir değişim süreci görülmektedir. Sosyal medya yardımıyla dijitalleşme, örneğin Instagram veya YouTube vb. video kanallarında farklı kültürleri deneyimleme fırsatı sunar (Erdoğan, 2021). Geçmişten günümüze iletişimin teknolojilerinin gelişmesi günümüz için iletişim biçimlerinin etkin güç olduğunu göstermektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmada eleştiri yöntemlerinden sosyolojik eleştiri yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ile eser ve okur tutumları, deneyimleri, görüşleri, beklentileri ve duyguları hakkında yorum ve değerlendirmeler dile getirilmektedir. Örneklem olarak Andreas Hock'un "Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das: Über den sozialen Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur" eserinden yararlanılmıştır. Eser bağlamında dijitalleşmenin ve sosyal medyanın topluma etkilerinin eleştirel bir tutumla ele alınması amaçlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA AŞAMALARI

Çalışmada Andreas Hock'un "Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das. Über den sozialen Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur" eseri sosyolojik eleştiri açısından incelenmiştir. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır, teorik ve uygulama bölümü. Çalışmanın uygulama bölümü, teorik bölümle güçlendirilmiştir. Teorik bölümde dijitalleşme, sosyal medya ve bunların etkilerine yer verilmiştir. Uygulama bölümünde eserden seçilen örnekler bağlamında dijitalleşmenin ve sosyal medyanın etkileri eleştirel olarak ele alınmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde konuyla alakalı genel bir değerlendirme yapılmıştır.

4. EDEBİYAT SOSYOLOJİ

Edebiyat sosyolojisi edebi yapıtı sanatın bir ürünü olarak değil aksine toplumsal bir olgu olarak görmektedir. Edebiyat sosyolojisi siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve dilbilimsel problemler gibi edebiyatı da kapsayan sosyal yapı ve teknik durumları ele almaktadır.

İlhan 'a (2015) göre edebiyatın estetik anlayışı, yerini toplumsal yapıya bırakmaktadır. İnsanı ve toplumu edebi yapının içinde görmeyi şart koşan düşünceyi savunmaktadır. Edebiyat eseri, olay örgüsünde anlatılan dünyayı kurgulamak için bilgileri, kahramanları ve örnekleri reel dünyadan almaktadır. Bu sayede edebi yapıtta gerçek dünyayı doğrudan veya dolaylı bir şekilde yansıtmaktadır. Bunun sonucunda da reel dünya ve sosyal oluşum zinciri, edebiyatı ve sosyolojiyi birbirine yakınlaştırmaktadır (Aydın, 2009).

Bir diğer temel amaçlarından biri de farklı problemleri olan sosyal oluşumları incelemektir. Bu disiplinin çoğunlukla ihtiyaç duyduğu edebiyat türü, belirli bir zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel hakikatten sonra ortaya çıkmaktadır. (Erol, 2013).

Edebiyatın, yazarın ve toplumun hammaddesi dildir. İnsanın dili aynı zamanda onun kimliğidir. Dil ve insan toplumun birer unsurudur. Edebiyatın bu iki toplumsal unsur üzerine yaptığı üretim, edebiyat ile toplumun ilişkisini ortaya çıkarmaktadır.

5. EDEBİYATTA ELEŞTİRİ VE TOPLUM ELEŞTİRİSİ

Edebi eleştiri, edebi metinleri, yazarları ve diğer edebi olguları yorumlayan ve değerlendiren edebi türdür. Edebi eleştiri, edebiyatla ilgili her türlü yorum, yargılama, kınama ve ifade şekli olarak tanımlanabilmektedir (Harald, 2007).

Toplum insan varsa vardır, toplumun yapı taşı insandır. Moran'a (1981) göre sanatın toplumu yansıttığı düşüncesinden hareket ederek edebi eserlerin, toplumların yaşayış stillerine örf âdetlerine ve kültürlerine ışık tutan bir belge niteliğinde de olduğu söylenebilmektedir. Geçmiş dönemlere ait farklı bilgileri o dönemin edebi ve sanatsal eserlerinden elde etmek de mümkündür.

Toplum gözlemlenebilir, tanımlanabilir veya eleştirilebilir. Toplum eleştirilirken direkt olarak topluma yönelik değildir. Sosyal eleştiri genellikle temel doğası içinde gerçek ve var olan, mevcut bir toplumla ilgilidir (Magerski, 2019). Tam bu noktada toplumsal eleştiri kendini göstermektedir. Alver'e (2015) göre sosyolojik eleştiri, edebî metni yorumlayan, değerlendiren ve aydınlatan eleştiri metotlarından biridir. Sosyolojik eleştiri kendi prensipleri açısından metni ele alırken bir yol belirler ve amacına ancak bu yolla ulaşabileceğini iddia etmektedir.

Sosyolojik eleştiri genellikle tasvirleyicidir; eser hakkında bir değer yargısı taşımamaktadır, durum tespiti yapmakla ilgilenmektedir. Edebi ürünler, edebiyat anlayışları, edebi olgular ve edebi biçimler arasında fark gözetmez. Edebi ürünlerde konunun, olayların,

kahramanların ve örneklerin nasıl ele alındığı ve nasıl bir toplumsal ortamı yansıttığı sosyolojik eleştirinin alanını belirlemektedir (Moran, 1981).

İyi bir eleştirmen, eserler arasında kendi ruhunun maceralarına değinir. Objektif sanat yoktur, tıpkı objektif eleştiri olmadığı gibi. Yazarların kaleme aldığı eserler kendi iç dünyalarını ve çevrelerini yansıttığından dolayı meydana gelen yapıt objektif olmayacaktır. Aynı şekilde her okuyucu da eserden aynı şeyi anlamaz. Okuyucuların da eserden alımlayacağı duygu ve haz da farklıdır. Eserdeki tek bir kelime bile okurda farklı bir şey uyandırabilir. Eleştirmenin yapacağı eleştiride doğal olarak öznel olacaktır.

6. GÜNÜMÜZ TEKNOLOJİSİ VE DİJİTALLEŞME

Resme genelden bakıldığı zaman, teknoloji ve dijitalleşme beklenen bir şeydir. Geçmişe baktığımız zaman teknolojideki bu muazzam sıçramada insanların, icatların, savaşların ve ekonominin çok büyük rolü olduğu görülmektedir. Bu sıçrama sadece teknolojik olarak değil aynı zamanda kültürel, psikolojik olarak da kendini göstermektedir. Fakat küresel ortamda gelişimde ve ilerlemede geri kalmış toplumlar da vardır.

Bilgi teknolojisindeki gelişmeler 1960'lardan sonra yeni ekonomik ve sosyal süreç biçimini ortaya çıkarmıştır. 80'lerde küreselleşme eğilimi bundan hareketle gelişmiştir ve şirketler potansiyel verimliliklerini artırmak için bilgi teknolojisinden yararlanmıştır. Ekonomi ve yasal çerçeve bu eğilimi güçlendirmiştir (Bitkom, 2017).

Dijital medya ve teknolojiler, fiziksel, bilişsel veya duyuşsal boşluklardan kaynaklanan engelleri ortadan kaldırdığı için, yaşamın her alanın da kullanıcıların katılımı için büyük imkanlar sunmaktadır (Bosse & Haage, 2020). Dijital ortam, herkesin erişebileceği geniş bir yelpazede teknolojiler ekleyerek çeşitli imkanlar sunmaktadır. Dijital medya, insanlar için konuşma, duyma, görme, okuma veya yazma gibi iletişim seçenekleri sunmaktadır.

Dijitalleşme ve yeni nesil teknolojiler, iş ve ekonomi dahil olmak üzere günlük yaşamı da büyük ölçüde iyileştirmektedir. Günümüzde dijitalleşme, neredeyse her alanda kendini göstermektedir. Günlük işleri kolaylaştıran teknoloji ekonomik hayatı, kişisel ve sosyal gelişmeyi de etkilemiştir. Toplumun dijital dönüşümü, yaklaşık 20 yıldır çağımızı şekillendirmektedir. Hensing'er'e (2017) göre özellikle akıllı telefon aracılığıyla mobil iletişim, bu konuda önemli bir unsurdur. Dijitalleşme, çocuklar ve gençler için, internet ve mobil akıllı telefonlar aracılığıyla yeni sosyalleşme ortamları yaratmıştır. İnternet kullanımını arttıkça "sosyal ağ" terimi ortaya çıkmıştır. "Sosyal ağ, arkadaş-dost- akraba gibi bireylerden oluşan

bir sosyal yapıdır. Bunların dışında sadece günlük, işlemlerin kolay yapılması dışında, bireylerin kendilerini popüler kültürde de göstermesinin bir yolu haline gelmiştir (Kutluay, 2017).

7. SOSYAL MEDYA

İletişim teknolojilerindeki süratli ilerlemeler yeni medya, internert, sosyal medya, sosyal ağlar gibi yeni bir çok konseptti medyanın alanına dahil etmiştir. Yeni medya teknolojisi, farklı alanlardan gelişen bilgisayar ve medya teknolojilerindeki gelişmelerin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır.

Sosyal bir varlık olan insan sürekli başkalarıyla iletişim halinde olmak ve birlikte yaşamak durumundadır. Dolayısıyla insanların bu birlik ve beraberlik içinde yaşamaları iletişimle mümkündür. Bu kontekst ışığında sosyal medya, iletişim ağının bir parçası olduğundan günümüzün en çağdaş iletişim aracı olarak kendini göstermektedir.

Sosyal medya ve dijital iletişim uygulamaları Web 2.0 teknolojisiyle birlikte hayatımıza girmiştir ve çok yönlü iletişime olanak sağlamıştır (Bozkurt, 2010). Sosyal medya platformları bireylerin hesaplarının olduğu ve arkadaşlarının olduğu sosyal ağlardır. “Sosyal medya” kavramı, kullanıcılara bilgi, düşünce ve bilgi paylaşma imkanı tanıyarak karşılıklı etkileşim araçları olarak kullanıcılara sunulmaktadır (Sayımer, 2009). Ayrıca yeni medya olarak tanımlanan bu ortamlar, web siteleri, diğer dijital iletişim ve aktif kullanıcıların bulunduğu gerçek zamanlı yerler olarak tanımlanmaktadır (Hennig-Thurau vd. 2010).

Kullanıcılar, sosyal medyada içerik üretebilme, yapılan gönderilere yorum yazabilme, fotoğraf, video ve metinleri beğenip paylaşabilme imkanına sahiptir. Birçok sosyal medya kullanıcısı bu platformlarda ses, görüntü, video gibi multimedya özelliği olan içerikler üretilmektedir ve bunları diğer kullanıcılara sunabilmektedir. En bilinen sosyal medya uygulamaları şu şekildedir, Facebook, Twitter, Instagram, Whatsapp, Tinder, Snapchat, LinkedIn ve Youtube'dir. Sosyal medyada din, dil, ırk, cinsiyet, milliyet, ülke ayrımı yapılmamaktadır. Bu özelliği sayesinde tüm sosyal medya kullanıcılarını bir araya getirme gücüne sahiptir. Sosyal medyanın interaktif iletişim özelliği sayesinde, yayılma ve kullanım alanı giderek artmaktadır.

8. BULGULAR ve TARTIŞMALAR

8.1 “Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das. Über den sozialen Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur “ adlı eser bağlamında dijitalleşmenin ve sosyal medyanın topluma etkileri üzerine toplum eleştirisi

Deneyimli yazar Hock, yeteneğini ve çağdaş meselelere olan farkındalığını ortaya koyuyor. Kitap on iki bölümden ve bir ön sözden oluşmaktadır. Ön sözü ünlü kabare sanatçısı Monika Gruber tarafından yazılmıştır. Her bölümde, akıllı telefon, Facebook veya Tinder gibi farklı konular genellikle eleştirel olarak ele alınmıştır. Hock, sıkça tüm bu iletişim teknolojileri olmadan nasıl yaşadığını ve hayatta kaldığını anlatmaktadır ve genellikle ortamın dezavantajlarını keskin bir şekilde tanımlayan ve onları az çok somut hale getiren küçük bölümler ve örnekler vermektedir.

Eser, her şeyin biraz daha yavaş çalıştığı, eski analog dünya için dilden dile dolaşan bir savunmadır. Uzun zaman önce, hala kâğıt üzerinde mektuplar yazılan, dans okulunda, spor salonlarında, kampta, sokakta kurslarda insanlarla yüz yüze tanışılan ve aynı zamanda gerçek bir merkanda arkadaşlarla çılğınca eğlenilebilen harika bir dönem vardı. Bugün tüm günlük hayatımızı bilgisayarlara, akıllı telefonlara, uygulamalara ve sosyal ağlara bırakıyoruz

„Okuldan gelince yemek yerdik- ödevlerimizi yapardık- arkadaşlarımızla top oynamak için dışarı çıkardık. Boş zamanlarımızda arkadaşlarımızla ağaç ev yapar, göle yüzmeye gider, bisiklet sürerdik.“ (Hock, 2017. S.10)

Fakat teknolojik gelişmeler sonucunda 70’lerde „atari icat edildi. Ve herşey o zaman başladı.

„Okuldan sonra arkadaşlarımla odada daha sık oturuyorduk ve sık sık atari oynuyorduk.“ (Hock, 2017. S.14)

Sokak hayatı yerini 4 duvara bırakmıştır. Okuldan gelip sokağa fırlayan çocuklar artık ekranlara hapsolmuş durumdadır.

„Çocuklar eskiden sokakta arkadaşlarıyla oynarken, bugün sanayileşmiş ülkelerde erken yaşta çocuklar bilgisayar başına oturuyor. Ebeveyn kontrolü olmaksızın hergün birkaç saat bilgisayarla geçiriyorlar.“ (Hock, 2017. S.20)

Bilgisayarlar ve dijital oyunlar çocukların sokakta, ormanda, parklarda veya spor alanlarında vakit geçirmelerine engel olmaktadır. Aynı şekilde fiziksel aktivitelerinde

otomatik olarak engellemektedir. İlerleyen teknoloji ile bireylerin algıları, ihtiyaçları, tercihleri ve düşünceleri değişmektedir. Dijitalleşme sayesinde kendilerini yeniden bulmaktadırlar. İletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle bir taraftan iletişim ağları varlıklarını arttırırken, diğer taraftan da bu ilerlemelere koşut olarak toplumların yaşam tarzları değişmektedir. Günümüzde bilgi ve haber çok hızlı yayılmaktadır.

„Bilgi doğrudur ya da yanlıştır, gereklidir ya da gereksizdir, a dan z ye kadar her türlü bilgi internette bulunabilmektedir.“ (Hock, 2017. S.36)

Son 15 yıldır bilgisayar ve ağ yardımı ile ciddi bir bilişim patlamasının yaşandığını görülebilmektedir. Derin ve seri bilgi üretiminin hızına erişmek imkansız gibi görünmektedir. İnternetin keşfi çok yakın zaman olmasına rağmen tüm dünyayı birbirine bağlayarak hayatı oldukça hızlandırmıştır. Dijital dünyaya ve getirdiği yeniliklere çok güveniyoruz, akıllı telefonlarımız tabletlerimiz kişisel bilgilerimizle dolu.

„Uygulamalar bize günlük randevularımızı hatırlatıyor.“ (Hock, 2017. S.40) *„Bu sayede evlilik yıl dönümü- dış randevusunu - arkadaşımızın doğum gününü unutmuyoruz.“* (Hock, 2017. S.41)

Ne yapacağımıza kadar kiminle buluşacağımıza kadar herşeyi uygulamalar yardımıyla öğrenebiliyorlar. Konuşmalar yazışmalar her şey bir veri tabanına depolanıyor biz silsek bile o bilgiler bir yerlerde bulunuyor. Bunun yanı sıra sadece akıllı cihazların değil aynı zamanda uygulamalarda o kadar masum değil. Bir çok akıllı telefon uygulamalarının kullanıcıların görüntü, ses, mesaj ve rehberine ulaşabildiğini biliyoruz. Aslında her uygulama indirdiğimizde, facebooka her giriş yaptığımız da Whatsapp tan herhangi biriyle konuştuğumuzda her ne kadar silsek silelim geride muazzam bir dijital ayak izi bırakmaktayız. Peki ya bu bilgilerimiz kötü niyetli şirketler tarafından kullanılırsa.

„Peki ya cihaz ya da bilgilerimiz, bizimle uğraşmak isteyen birinin eline düşerse?“ (Hock, 2017. S.48)

Çoğu sosyal medya uygulaması üye olurken göz atamayacağımız uzunlukta yazılar içeren gizlilik politikalarını karşımıza getirmektedir ve bizlerde bir an önce üye olmak adına genellikle bu sayfalarca uzunluktaki gizlilik politikalarına bakmadan ekranı hızlıca aşağıya kaydırıp onaylamaktayız. Bu gizlilik politikalarında bütün bilgilerimizi işleyebilmeleri için onlara kendimizi teslim ettiğimiz, onayladığımız yazmaktadır. Genellikle bu bilgileri kullanmalarına izin verdiğimiz bilincinde değiliz.

Sosyal medya platformları insanların beğenilme duygusunu tatmin edebileceği en uygun ortamlardan birisidir.

„*İnternette yalnızca çok sayıda beğenisi olanlar popüler olarak kabul edilir.*“ (Hock, 2017. S.57)

Beğen butonları sayesinde sosyal medya uygulamalarının mal varlığını arttırmasına katkıda bulunuyoruz. Belki bu uygulamaları ücretsiz kullanıyoruz fakat yeni kullanıcıların bu tip sosyal medya platformlarına katılımlarını beğeniler aracılığı ile teşvik ediyor ve tamamen ücretsiz olan bu uygulamaların bedelini yeni katılımcıların platforma katılmasını sağlayarak ödüyoruz.

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte zamansal ve mekansal kırımların önü açılmıştır. Zamandan ve mekandan bağımsız olarak kullanıcılar gönderilerini dünyanın bir ucundan diğer ucuna çok hızlı bir şekilde ulaştırmaktadır. Bu bilgilerin ya da aktarılan verilerin ne kadar gerekli ya da gereksiz olduğu bir diğer tartışma konusudur. Sosyal ağlar gereksiz popüler kültürü doğrudan tüm bilgisayarlarımıza ve akıllı telefonlarımıza taşımıştır.

„*Artık her »sosyal medya« kullanıcı, bilmek istemeyeceği inanılmaz sayıda önemsiz bilgileri görmek zorundadır.*“ (Hoch, 2017. S.76)

İnsanların nerelere gittikleri, ne yedikleri nerelerde tatil yaptıkları kimlerle dolaştıkları gibi bilgiler sosyal ağlarda dolaşiyor. Ya da hangi ünlü kiminle evlenmiş, çocuğunun cinsiyet partisi, hangi marka ayakkabı giyiyor, villası evi arabası kaç para? Bunları gerçekten bilmek istiyor muyuz?

Sosyal ağlarda yapılan her davranış her eylem sonunda bize dönebilir. Söz uçar tweet kalır söz uçar gönderiler kalır.

„*İnsan hafızası unuttur fakat dijital hafıza asla tükenmez ve asla unutmaz. Sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımları silsekte hesabı kapatsakta, düşünmeden söylediğimiz bir söz ya da anlık öfkeyle yapılan bir paylaşım orada kalır. Silsek bile.*“ (Hock, 2017. S.83)

Çevrimiçi hale dönüşen dünyamızda neredeyse her iş için internet gerekiyor. Bireyler dijital ayak izi konusunda daha dikkatli olmalıdır. Kısacası ziyaret ettiğimiz her internet sayfasında ya da yaptığımız her bir gönderi beğenisinde dijital bir ayak izi bırakıyoruz. Günümüzde atılan bir tweet viral olarak hem tweeti atan bireyin hem de hedefteki kişinin hayatını mahfedebilir. Viral olan bir tweet ya da gönderi, yandan çıkan bir oka benzemektedir ve geri dönüşü yoktur.

Akıllı telefon, tablet ve bilgisayar kullanımı çok küçük yaşlara düşmüş durumdadır. Maalesef ebeveynler bu konuda en önemli kontrol mekanizmasıdır.

„Çocukların kendi profillerinin olması bu durumu daha da tehlikeli hale geliyor.“ (Hock, 2017. S.102)

Milenyum çağı olarak adlandırılan 2000 sonrası dünyaya gelen çocuklar teknolojinin içine doğmuş durumdadır. Bu dönem ve günümüz çocuklarında dijital obezite ve türevi hastalıklar kaçınılmazdır. Önceden sokaktan içeri girmeyen çocuk, şimdi odasından çıkmıyor. Şimdiki ebeveynler çocukları dışarı çıksın diye çaba sarf ediyor. Gerçek dünyanın dört duvar arasında ya da renkli ekranlarda değil dışarıda olduğunu sürekli vurguluyor. Çocuk sosyal ve fiziksel açıdan pasif hale geliyor. Sadece bu da değil aynı zamanda sağlık problemleride baş göstermektedir.

„Televizyon, bilgisayar karşısında veya dijital medyada fazla vakit geçiren çocuklar dışarda oynayan çocuklara göre daha kiloludur.“ (Hock, 2017. S.131)

Fiziksel aktivitelerden mahrum kalan çocuklarda fazla kilo gözlemlenebilmektedir. Ayrıca kas-iskelet sistemlerinin olumsuz belirtilerinin genellikle sebebi ekranlardır. Bunlar kısa süreli belirtileri olan sağlık sorunlarıdır. Tüm bunların yanında, aşırı radyasyon sonucu yıllar sonra bireylerde ortaya çıkabilen çağımızın ciddi diyebileceğimiz hastalığı kanser görülmektedir.

„Kesin olan şey şudur, akıllı cihazlar ve WLAN ağları çevreye çok fazla miktarda radyasyon yaymaktadır. Bilim insanları görünmez dalgaların, kafamızın etrafında 24 saat boyunca dolandığını ve iç organlarımızı ısıttığını savunmaktadır.“ (Hock, 2017. S.136)

Günlük hayatımızda o kadar çok radyasyon ışınına maruz kalıyoruz ki bunun farkında bile değiliz. Ve bu oran her geçen gün artmaktadır. Radyasyon yayan cihazlar varoldukça radyasyon hayatımızın bir parçası olacaktır. Bundan günümüzde kaçınmak çok basit değil çünkü her alanda yanımızda, mutfakta, oturma odasında, yatak odasında, alışveriş merkezlerinde, kafede, okulda v.s. Etkilerini pratik çözümlerle en aza indirgeyerek kendimizi bir nebze de olsa koruyabiliriz.

Dijital anı, hatıra gibi değerler, dijital miras kavramını da ortaya çıkarmıştır.

„Ölüm gibi şiddetli bir olayla sanal dünyadan bile çıkamayacağınızı anlamak ürktücüdür.“ (Hock, 2017 S.141.)

Kim öldükten sonra sosyal medya gönderilerilerinin ya da fotoğraflarının hiç tanımadığı insanlar tarafından görülmesini ve kullanılmasını ister ki. Kötü niyetli insanlar bu bilgileri ya da fotoğrafları kullanabilirler. Sahte hesaplar açarak insanları kandırabilirler. Oysa ki fotoğrafın sahibi yıllar önce hayatını kaybetmiştir. Farklı bir pencereden bakacak olursak bunun ciddi hukuki yaptırımları da vardır. Yaşayan birinin fotoğraflarını bile kişinin rızası olmadan her hangi bir yerde kullanılması çok büyük suçtur. Sonuç itibariyle bizler öldükten sonra dijital malvarlığımız olan dijital medya uygulamalarındaki verilerimizi silecek ya da hesaplarımızı kapatacak bir dijital mirasçı seçmek belki de bir çok şeyi çözüme kavuşturacaktır.

9. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Andreas Hock'un "Günther sandiviçinin fotoğrafını çekti. 342 arkadaşı bunu beğendi: Akıllı telefonlar ve dijital kültürün neden olduğu toplumsal çöküş." adlı eseri ve eserdeki örnekler bağlamında sosyal medya uygulamalarının ve dijital yaşamın topluma etkileri incelenmiştir. Eserin başlığı ilk bakışta bir Facebook alıntısı gibi durmakta ve oldukça yüzeysel eğlenceli bir eser gibi görünmektedir. Fakat durum pekte öyle değildir. Yazar "Akıllı telefonlar ve dijital kültürün neden olduğu toplumsal çöküş" başlığı ile, zamanımızın en ölümcül eğilimlerinden birini ele almaktadır.

Dijitalleşme ve teknolojinin yaygınlaşması dünyayı ve iletişimi hızla değiştirmiştir. 21. yüzyılda iletişim teknolojileri bütün dünyayı saran kablolar ve uydular haline gelmiştir. Teknolojiyi üreten ve tüketen bireylerin teknoloji ve dijitalizm ile kurduğu bağ, onu zaman içinde toplumu ve kültürü dönüştüren bir unsur haline getirmiştir. Böylece dijital kültür kavramı ortaya çıkmıştır. Bu dijital kültür, zamanın ve mekanın kırıldığı, sınırların olmadığı, kuralların bireyler tarafından yeniden inşa edildiği, toplum normlarının değiştiği yeni bir dünyadır. Bu kültürün bireyleri, dijital platformları iletişim, haber alma ve verme, eğlence, sağlık, sanat, müzik, oyun, bilgi alışverişi v.b gibi birçok sebepten dolayı kullanmaktadır.

Bilginin ve iletişim teknolojilerinin küreselleşmesi sosyoekonomik ve kültürel alanların hızla değişimi ve dönüşümü noktasında etkili olmuştur. İnternet ve uygulamalar çekici unsur olarak küresel ortamın kültürel mecrasına dönüşmektedir. İnternet üzerinden bir bilgiye erişim günümüzde daha hızlanmış ve kolaylaştırılmıştır. Hayatı kolaylaştıran bu hızın içine doğanlar, internetle çok sıkı bağlar kurmakta ve bağımlı hale gelmektedir. Tüm bu gelişmeler pozitif bir olgu olarak bireylerde yer edinir. Bireyler bu olguyu doğrudan kabul etmekte ve günlük hayatta kullanmaktadır. Günümüze bakarsak bu olgu doğru sayılmaktadır. Çünkü günümüzde

internete, sosyal medya uygulamalarına sahip olmamak bireylerde bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu düşünceye göre de bireyler dijital cihazlara (akıllı telefon, tablet, diz üstü bilgisayar gibi) sofradaki yemekten, uykularından, fiziksel ve mental gelişimlerinden daha çok değer vermekte, hayatlarının merkezine koymaktadır. İnterneti dozunda kullanmak bir bağımlılık yaratmasa da, bunu abartmak doğrudan bireyin kendisinde, dolaylı olarakta çevresinde bazı ciddi problemlere neden olmaktadır.

Günümüzde çocuklar ve gençler bu tür bağımlılıklara daha açıktır ve Facebook, Instagram, YouTube veya Twitter gibi sosyal medya uygulamaları aracılığıyla kendilerini bilinçsiz bir şekilde bu mecralara bağımlı yapmaktadır. Twitter, Facebook, Instagram, WhatsApp hesaplarından birine sahip olmayan bir kişi sosyal hayatta ve popüler kültürde kendine yer edinemez hale gelmiştir. Sosyal medya platformları kullanıcıyı diğer kullanıcılar ile bir rekabete içine ve kıyaslama güdüsü içine sokabilmektedir. Bu noktada birey kendini başkalarıyla karşılaştırmaya başladığında çoğu zaman gerçek hayattan kopmaktadır. İnternette çevrimdışı olduğumuz zamanlar huzursuz hissedilir, bazı bireylerin nefesi daralmakta ve eli ayağı titremektedir. O kadar bağımlı olduk ki boş zamanlarda internet dışında ne yapılacağı çoğu zaman bilinmemektedir. Bu durum bizi düşündürmelidir. Ayrıca insanların kitap okuma oranı her geçen gün azalmaktadır. Hatta bireyler bazen uzun metinler karşısında bunalmış hissedebilmektedir.

Dijimodern çağda yaşadığımız gerçeğinden yola çıkarsak, internet ve sosyal medya teknolojilerinden uzak durmak pek mümkün değildir. Tüm bu teknolojik devrimler aşağı yukarı 40-50 yıl önce başlamıştır. Ve sürekli ve hızlı bağlanma ne kadar güzel olursa olsun ve dijitalleşme ne kadar rahatlama getirmiş olursa olsun, sosyal beceriler, insanların birbirleriyle doğrudan iletişimini kolaylaşmış olsa, aynı zamanda sabırımız ve azmimiz de büyük zarar görmüştür. İnsan sağlığına verdiğini hasarda cabası. Obezite, fare kolu, kanser veya miyop gibi çağımızın hastalıkları da kendini göstermeye başlamıştır.

Önceleri mahremiyet insanlar için önemli bir olguydu. Fakat günümüzde bireyler birbirinin dijital mahremiyetini ihlal etmektedir. Sosyal mecralarda arkadaşımızın ya da aile bireylerimizin fotoğraflarını rızasız ya da habersiz paylaşmak bu duruma birer örnektir. Ancak bu teknolojilerin özellikle ebeveynler başta olmak üzere aile bireyleri tarafından kontrollü bir şekilde kullanılması ve aile içi boş zaman etkinliklerinin artırılması ile aile içi ilişkiler ve iletişim tekrar güçlenecektir. Ebeveyn ile çocukları arasındaki iletişim şekli, çocukların dijital gelişimi ve dijital kimliği üzerinde önemli derecede etkiye sahiptir. İnternetin çocukların ve gençlerin yalnızlık, benlik saygısı, anlatım becerisi, karşı cinsiyet anlayışı ve rolleri

gerçekleştirme şekli üzerinde bir gücü vardır. Her alanda olması gerektiği gibi internet ve sosyal medya kullanımı gibi konularda da ebeveynlerin çocuklarına rehberlik etmesi gerekmektedir. Çocuklar ve gençler açısından uygunsuz olan siteler nedeniyle meydana çıkabilecek olumsuzlukları önlemek için çocuklarımızın internet kullanımına mekân ve zaman gibi bazı sınırlılıklar getirilmelidir. Çocukların telefon, tablet ve bilgisayar gibi dijital cihazların başında geçirecekleri süreler dikkat edilmelidir. Bu durumu tüm çocuklar ya da gençleri için genellemek yanlış olacaktır. Genellikle bilinçli ve duyarlı bir ailenin içinde yetişen çocuklar bu tarz problemlerle karşılaşmamaktadır. Ebeveyn kontrolsüz ve bilinçsiz internet kullanan genç ve çocuklarda sosyal beceri eksiklikleri, sosyal problem çözme becerilerinde eksiklikler, akran ilişkilerinde bazı zorluklar, akran zorbalıkları, eğitim başarı düşüklüğü, ebeveyne karşı gelme ve ya kavga gibi problemler gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra iletişim teknolojileri genç ve çocuklarda sadece sosyal beceriyi değil konuşma becerisini de etkilemektedir. Uzun süre ekran başında kalan çocukların kendilerini ifade becerileride azalmaktadır. Gereğinden fazla sanal ortamda vakit geçirmek önemli sıkıntılardan biridir. Asıl soru tam bu noktada bizlere, bireylere ve ebeveynlere düşen görevler nelerdir. İnterneti, telefonu ve bilgisayarı hayatımızdan çıkarmamız elbette çok zor fakat bunu kolaylaştırmanın yolları vardır. Telefonumuz yanımızda olmadığında kendimizi eksik hissederiz, bu noktadan baktığımızda çocukları ya da gençleri dijital cihazlardan tamamen izole etmenin ne kadar mümkün olmadığı aşikardır. Ebeveynler eve geldiğinde akşam telefonda uzak kalabiliyorsa, yemek masasına telefonla oturmuyorsa, akşam çocuklarıyla ilgilenip ve onlarla ortak bir uğraş yapabiliyorsa, iki saat ekran başında kalıcaksın gibi yaptırım içeren cümleler kurarak uzaklaştırmaktan, daha etkili ve yararlı bir yöntem uygulamış olacaktır. Öncelikle ebeveynler örnek olmak durumundadır. Yapılan en büyük hatalardan biriside bir çocuğa telefonla ya da tabletle yemek yedirmektir. Çocuğun yemek yememesi ekranla birlikte yemesinden çok daha iyidir.

Tüm bunlar aşağı yukarı 30-40 yıl önce başladı. Ve sürekli kullanılabilirlik ne kadar güzel olursa olsun ve dijitalleşme ne kadar rahatlama getirmiş olursa olsun, sosyal beceriler, insanların birbirleriyle doğrudan iletişimlerini kolaylaşmış olsa da, aynı zamanda farkında olmadan manevi değerlerimiz de zarar gördü. Eser hepimizi ilgilendiriyor ve özellikle genç nesil tarafından bir uyarı sinyali olarak algılanmalıdır. Kısacası teknoloji bir toplumu etkileyecek ve değiştirecek güce sahiptir.

9. KAYNAKÇA

- Alver, K. (2015). *Türkiye'de Edebiyat Sosyolojisi Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme*. Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları(52).
- Aydın, E. (2009). *Edebiyat-Sosyoloji İlişkisinde Sosyolojik Kaynak ve Ölçütler*. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 4 /1-I.
- Bitkom, D. (2017). *Künstliche Intelligenz–Wirtschaftliche Bedeutung, gesellschaftliche Herausforderungen, menschliche Verantwortung*. Bitkom e. V. & DFKI, Berlin.
- Bosse, I., & Haage, A. (2020). *Digitalisierung in der Behindertenhilfe. Handbuch Soziale Arbeit und Digitalisierung*, 529-539.
- Bozkurt, A. (2010). *Siyasiler sosyal medya rüzgarının farkında*. Bilişim Dergisi, 38, 50.
- Erdoğan, E. (2021). *Zum Erwerb der interkulturellen Kompetenz in Zeiten der Digitalisierung*. Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der, 46, 250-261.
- Erol, K. (2013). *Kemal Tahir'in Köyün Kamburu Romanına Edebiyat Sosyolojisi Açısından Bir Bakış*. The Journal of Academic Social Science Studies, 6(3), 879-903.
- Harald, F. K. G., Jan-Drik Müller. (2007). *Reallexikon der Deutschen- Neubearbeitung des Reallexikons der deutschen Literaturgeschichte*. Berlin
- Hennig-Thurau, T., Malthouse, E. C., Friege, C., Gensler, S., Lobschat, L., Rangaswamy, A., & Skiera, B. (2010). *The impact of new media on customer relationships*. Journal of service research, 13(3), 311-330.
- Hensinger, P. (2017). *Trojanisches Pferd digitale Bildung*. Auf dem Weg zur Konditionierungsanstalt in einer.
- Hock, A. (2017) *Günther hat sein Käsebrot fotografiert. 342 Freunden gefällt das. Über den sozialen Niedergang durch Smartphones und die Digitalkultur*. München: by riva Verlag.
- İlhan, N. (2015). *Edebiyat Sosyolojisi Açısından Abbas Sayar'in Romanları*. folklor/edebiyat, 21(81), 107-124.
- Kutluay, K., Burcu. (2017). *Digitalisation, new generation technologies and their effects on finance*. (MASTER OF ARTS THESIS). YEDİTEPE UNIVERSITY
- Magerski, C., & Karpenstein-Eßbach, C. . (2019). *Literatursoziologie_ Grundlagen, Problemstellungen und Theorien-Springer Fachmedien*. Wiesbaden, Springer VS (2019).
- Medin, B. (2018). *Dijital kültür, dijital yerliler ve günümüzdeki yeni film seyir deneyimleri*. Erciyes İletişim Dergisi, 5(3), 142-158.
- Moran, B. (1981). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sayımer, İ. (2009). *Sanal ortamda stratejik halkla ilişkiler yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.

INTERNET KAYNAKLARI

Duden. (2022). DUDEN - deutsche Wörterbuch. Retrieved from <https://www.duden.de/>
(01.03.2022)

Ekinci. Y.(2018). Dijitalleşme. <https://www.dinamikcrm.com/blog/dijitallesme-nedir>
(02.03.2022)

TDK. (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>
(05.04.2022)